

**Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə**

**Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına
uyğun Maliyyə Hesabatları
və Müstəqil Auditorun Hesabatı**

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi

MÜNDƏRİCAT

MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI

Maliyyə Hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat.....	1
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat.....	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat.....	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	4

Maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

MÜNDƏRİCAT 1

1 Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi və onun fealiyyəti	5
2 Mərkəzin əməliyyat mühiti	5
3 Əsas uçot siyaseti	5
4 Uçot siyasetinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr	8
5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi	8
6 Yeni uçot qaydaları	9
7 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar	11
8 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	12
10 Xidmətlərdən gəlirlər	12
11 Maliyyə gəlirləri	13
12 Ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərcəleri	13
13 Mənfəət vergisi	14
14 Təəhhüdlər və öhdəliklər	15
15 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi	15
16 Ədalətli dəyər haqqında açıqlamalar	17
17 Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi	17
18 Hesabat tarixindən sonraki hadisələr	17

MÜSTƏQİL AUDİTORLARIN RƏYİ

“Ərazi Tikinti-Planlaşdırma Mərkəzi” nin Rəhbərliyi və Təsisçilərinin nəzərinə:

Rəy

Biz “Ərazi Tikinti-Planlaşdırma Mərkəzi ” nin (bundan sonra “Mərkəz”) 31 dekabr 2022-ci il tarixinə təqdim edilən maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat və 01 yanvar 2022-ci il -31 dekabr 2022-ci il tarixinədək başa çatmış dövr üzrə maliyyə fəaliyyətinin nəticələri haqqında hesabatının audit yoxlamasını apardıq.

Bizim rəyimizə əsasən, əlavə edilmiş maliyyə hesabatları Mərkəzin 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini, habelə Mərkəzin 01 yanvar 2022-ci il tarixindən başa çatan 2022-xi il üzrə maliyyə nəticələrini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (MHBS) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlərdə ədalətli əks etdirir.

Rəy üçün Əsaslar:

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışiq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyətlərimiz əlavə olaraq hesabatımızın “Maliyyə Hesabatlarının Auditü üçün Auditorun Məsuliyyəti” bölməsində təsvir edilir. Biz maliyyə hesabatlarının auditinə aid olan etik normalar ilə Mühasiblərin Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının “Etika məcəlləsinin” (MBESS məcəlləsi) tələblərinə uyğun olaraq Mərkəzdən asılı deyilik və biz digər etik öhdəliklərimizi bu tələblərə, eləcə də MBESS məcəlləsinin tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutları rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Maliyyə Hesabatlarına görə Rəhbərliyin və Audit Komitəsinin Məsuliyyəti:

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının MHBS -yə uyğun olaraq hazırlanmasına və düzgün təqdim edilməsinə və rəhbərliyin fikrincə, dələduzluq və ya səhvler nəticəsində əhəmiyyətli təhrif olmadığı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına imkan verən zəruri daxili nəzarət sisteminin təşkilinə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarını hazırladıqda, rəhbərlik Mərkəzi ləğv etmək və ya işini dayandırmaq niyyətində olmadığı yaxud bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, rəhbərlik Mərkəzin fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fasiləsiz fəaliyyətə aid olan məsələlər haqqında məlumatların açıqlanmasına və mühasibat uçotunun fasiləsiz fəaliyyət prinsipinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

İdarəetmə səlahiyyəti verilmiş şəxslər Mərkəzin maliyyə hesabatları prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Qudvill Audit Consulting:

Sayyarə Əliyev
Baş auditor
20 aprel 2023-cü il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

Maliyyə Hesabatlarının Auditinə görə Auditorun Məsuliyyəti:

Bizim məqsədimiz tərtib edilmiş maliyyə hesabatlarında, saxtakarlıq və ya xətalar nəticəsində, əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kafı əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını dərc etməkdir. Kafı əminlik əminliyin yüksək səviyyəsidir, lakin bu səviyyədə olan əminlik də əhəmiyyətli təhriflərin mövcud olduğu hallarda, Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq aparılmış auditin belə təhrifləri həmişə aşkarlayacağına zəmanət vermir. Təhriflər saxtakarlıq və ya səhvələr nəticəsində yaranan bilər və ayrılıqda yaxud məcmu olaraq, istifadəçilərin belə edilmiş maliyyə hesabatları əsasında qəbul etdikləri iqtisadi qərarlarına təsir etmə ehtimalı olduğu halda, əhəmiyyətli hesab edilir.

Beynəlxalq Audit Standartlarının tələblərinə uyğun olaraq aparılan auditin bir hissəsi kimi biz audit aparılan zaman peşəkar mühakimə tətbiq edirik və peşəkar skeptisizm nümayiş etdiririk. Biz həmçinin:

- Maliyyə hesabatlarında saxtakarlıq və ya xətalar nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edib qiymətləndiririk, bu risklərə cavab verən audit prosedurlarını layihələndirib həyata keçiririk və rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasib audit sübutlarını əldə edirik. Saxtakarlıq nəticəsində əhəmiyyətli təhrifi aşkarlamamaq riski xətalar nəticəsindəkindən daha yüksəkdir, çünki saxtakarlıq əlbir hərəkətlər, dələduzluq, qərəzli hərəkətsizlik, həqiqətə uyğun olmayan məlumatlardan və ya daxili nəzarətin kobudcasına pozulmasından ibarət ola bilər;
- Mərkəzin daxili nəzarətin səmərəliliyinə dair rəy bildirmək məqsədi üçün olmamaq şərtilə, bu şəraitlərdə uyğun olan audit prosedurlarını layihələndirmək üçün auditə aid daxili nəzarəti başa düşürük;
- İstifadə edilmiş uçot siyasetinin uygunluğunu və rəhbərlik tərəfindən həyata keçirilən uçot qiymətləndirmələrinin və əlaqəli məlumatların açıqlanmasının məntiqliliyini qiymətləndiririk;
- Mühasibat uçotunun fasılısızlık prinsipinin rəhbərlik tərəfindən istifadə edilməsinin uygunluğuna və əldə edilən audit sübutlarının əsasında Mərkəzin fəaliyyətini fasılısız davam etmək imkanını ciddi şübhə altına qoya bilən hadisələrlə və ya şəraitlərlə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmadığında dair nəticə çıxarıraq. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu haqqında nəticə çıxdığımız halda, auditor hesabatımızda maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli məlumatların açıqlanmasına diqqət yetirməliyik və ya belə məlumatların açıqlanması kifayət olmadığı halda, rəyimizə dəyişiklik etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixinədək əldə edilən audit sübutlarına əsaslanmalıdır. Lakin sonrakı hadisələr və ya şəraitlər Mərkəzin fasılısız fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb ola bilər;
- Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, habelə əsas əməliyyatların və hadisələrin maliyyə hesabatlarında ədalətli təqdim edilib-edilmədiyini qiymətləndiririk.

Biz idarəetmə səlahiyyəti verilmiş şəxslərə digər məsələlərlə yanaşı auditin planlaşdırılmış həcmi və müddətləri, habelə əhəmiyyətli audit sübutları, o cümlədən audit apardığımız zaman daxili nəzarətdə aşkar etdiyimiz əhəmiyyətli çatışmazlıqlar haqqında məlumat veririk.

Qudvill Audit Consulting:

 Səyyarə Oliyev
 Baş auditor
 20 aprel 2023-cü il
 Bakı, Azərbaycan Respublikası

**Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
AKTİVLƏR			
Uzunmüddətli aktivlər			
Əsas vəsaitlər (TTA)	1	742 808,98	902 175,87
Qeyri-maddi aktivlər	1	18 101 868,85	4 536 649,79
Uzunmüddətli debitor borcları	2	142 836,25	76 017,73
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		18 987 514,08	5 514 843,39
Qısamüddətli aktivlər			
Mal-material ehtiyatları	3		573,60
Qısamüddətli debitor borcları	7	714 849,26	339 594,60
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	8	24 869 447,90	22 607 435,70
Sair qısamüddətli aktivlər	6	2 311 564,83	2 621 876,37
Cəmi qısamüddətli aktivlər		27 895 861,99	25 569 480,27
CƏMI AKTİVLƏR		46 883 376,07	31 084 323,66
KAPİTAL			
Nizamnamə fondu	7	1 000 000,00	1.000.000
Kapital ehtiyatları	7	403 350,82	232 713,82
Böülüsdürülməmiş mənfəət		22 453 628,6	4 277 077,85
CƏMI KAPİTAL		23 856 979,43	5 509 791,67
ÖHDƏLİKLƏR			
Qısamüddətli öhdəliklər			
Ticarət və digər kreditor borcları		2 151 945,98	4 198 009,26
Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər		1 078,08	253 534,34
Sair qısamüddətli öhdəliklər		20 873 372,58	21 122 988,39
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər		23 026 396,64	25 574 531,99
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR		23 026 396,64	25 574 531,99
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		46 883 376,07	31 084 323,66

20 aprel 2022-ci il tarixində təsdiqlənmiş və imzalanmışdır.

İdarə Heyətinin sədri

Mühəsibat uçotu sektorunun müdürü-baş mühsəsib

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	2022	2021
Əsas əməliyyat gəlirləri	11	9 946 993,73	11 682 558,83
Sair əməliyyat gəlirləri	11	60 897 041,72	10 047 754,76
Ümumi mənfəət		70 844 035,45	21 730 313,59
Ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərcləri	12	(52 047 830,88)	(20 298 562,41)
Maliyyə aktivləri üzrə xalis dəyərsizləşmə zərəri	15	(170 637)	
Əməliyyat mənfəəti		18 625 567,57	1 431 751,18
Maliyyə xərcləri			
Vergidən əvvəlki mənfəət		2 047 809,05	2 087 188,86
Mənfəət vergisi xərci	13	(409 561,81)	(417 437,77)
İL ÜZRƏ MƏNFƏƏT		18 216 005,76	1 014 313,41
İL ÜZRƏ CƏMİ MƏCMU GƏLİR		18 216 005,76	1 014 313,41

İdare Heyətinin sədri

Mühasibatçı sektorunun müdürü-baş mühasib

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi

Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

Azərbaycan manatı ilə	Nizamnamə fondu	Kapital ehtiyatları	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi kapital
1 yanvar 2022-ci il tarixinə qalıq	1 000 000,00	232 713,82	4 277 077,84	5 509 791,66
Əvvəlki hesabat dövründə uçot siyasetində dəyişikliklər və ya əhəmiyyətli səhvvlərlə bağlı düzəlişlər			(39 455)	(39 455)
Kapital qoyuluşu İl üzrə mənfəət Dəyərsizləşmə zərəri üzrə ehtiyat	- - 170 637		18 216 005,76 18 216 005,76 170 637	
2022-ci il üzrə cəmi məcmu gəlir	-	170 637	18 176 550,76	18 347 187,76
31 dekabr 2022-ci il tarixinə qalıq	1 000 000,00	403 350,82	22 453 628,6	23 856 979,42

Idarə Heyətinin sədri

Mühasibat uçotu sektorunun müdürü-baş mühasib

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

Azərbaycan manatı ilə

Qeyd

2022

Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti	
Hesabat dövründə xalis mənfəet	18 216 005,76
Aşağıdakı maddələr üzrə düzəlişlər:	
Mənfəət vergisi üzrə xərclər	409 561,81
Dövriyyə kapitalında dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti	
Əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	224 308,99
Mal-material ehtiyatlarında azalma	573,60
Əməliyyat debitor borclarında artım	(442 073,18)
Avans ödənişlərində azalma	310 311,54
Əməliyyat kreditor borclarında azalma	(2 046 063,28)
Vergi öhdəliklərində azalma	(701 483,47)
Sair qısamüddətli öhdəliklərin azalması	(249 605,41)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri	15 721 536,36
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti	
Əsas vəsaitlərin alınması	(38 185,54)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	(13 591 975,62)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri	(13 630 161,16)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti	
Kapitala düzeliş.(Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə xalis dəyərsizləşmə zərəri)	170 637
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri	170 637
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	22 607 435,70
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin artması (azalması)	2 262 012,20
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	24 869 447,90

Idarə Heyətinin sədri

Mühasibat ucotu sektorunun müdürü-baş mühasib

1 Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi və onun fəaliyyəti

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikası Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında" 19 mart 2019 - cu tarixli 597 nömrəli Fermanının 2-ci bəndi ilə Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi ("Mərkəz") publik hüquqi şəxsi yaradılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikası Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında" 19 mart 2019 - cu tarixli 597 nömrəli Fermanının 3-cü bəndi ilə Mərkəzin nizamnaməsi təsdiq edilmişdir.

Mərkəz Azərbaycan Respublikası Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin "Mühasibat uçotu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq mühasibat uçotu aparır, maliyyə hesabatlarını tərtib, təqdim və dərc edir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Müşahidə Şurasının tərkibi aşağıdakı kimidir:

Mərkəzin fəaliyyət istiqaməti. Mərkəz müvafiq sahənin səmərəli işini təmin etmək, mövcud mexanizmləri təkmilləşdirməklə bu sahəni inkişaf etdirmək, göstərilən xidmətlərin keyfiyyətini artırmaq, habelə həmin xidmətlərin şəhərsalma və tikinti fəaliyyəti subyektləri üçün əlçatanlığını və əlverişliliyini təmin publik hüquqi şəxsdir.

Mərkəzin hüquqi və faktiki ünvani. Bakı şəhəri, İstiqlaliyyət 18

Təqdimat valyutasi. Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər başqa valyuta göstərilmədiyi halda, Azərbaycan manatı ilə ("AZN") təqdim edilir.

2 Mərkəzin əməliyyat mühiti

Azərbaycan Respublikası. Mərkəz əsasən Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərir. Bununla da, Mərkəz Azərbaycanın inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas iqtisadi və maliyyə mühitinin təsirlərinə məruz qalır. Azərbaycan Respublikasında hüquqi, vergi və normativ bazanın təkmilləşdirilməsi davam etsə də, onların müddəalarının fərqli şərh olunması və tez-tez dəyişdirilməsi digər hüquqi və vergi məsələləri ilə birlikdə Azərbaycanda fəaliyyət göstərən müəssisələrin müxtəlif çətinliklərlə üzləşməsinə səbəb olur.

2015-2016-ci illərdə Azərbaycan manatının dəyərsizləşməsi biznes mühitində ciddi qeyri-müəyyənliklərə səbəb olmuş və hökumət son 5 ildə manatın məzənnəsinin sabit qalması üçün bütün lazımi tədbirləri həyata keçirmişdir. Nəticədə, dünya bazarında neft qiymətlərinin davamlı dəyişməsi yerli valyutaya təsir göstərməmiş və buna görə də biznes mühitində əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliklərə yol açmamışdır. COVID-19 pandemiyası 2020-ci ildə biznes sahəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmiş, lakin hökumətin həyata keçirdiyi uğurlu vaksinasiya tədbirlərindən sonra müəssisələrin əksəriyyəti 2021-ci ildə tədricən normal fəaliyyətini bərpə etmişdir. Bundan əlavə, Qarabağda atəşkəs rejiminin davamlılığı, həmçinin işgaldən azad edilmiş ərazilərin inkişafi və bərpası istiqamətində investisiyaların cəlb edilməsi məqsədilə hökumətin həyata keçirdiyi bir sıra layihələr biznes mühitinin yaxşılaşmasına səbəb olmuşdur.

12 noyabr 2021-ci il tarixində "Fitch Ratings" beynəlxalq reyting agentliyi Azərbaycanın xarici valyutada uzunmüddətli emitent defoltu reytingini (IDR) sabit proqnozla "BB+" səviyyəsində təsdiqləyib.

3 Əsas uçot siyasəti

Maliyyə hesabatlarının tərtibatının əsasları. Hazırkı maliyyə hesabatları maliyyə alətlərini ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanımaqla və FVTPL (ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfeət və ya zərər hesabatına aid olunan) kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə alətlərini yenidən qiymətləndirməklə, Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS")yə uyğun olaraq ilkin dəyər metoduna əsasən hazırlanmışdır. Bu maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasətləri aşağıda göstərilir. Həmin uçot siyasəti başqa cür göstərilmədiyi hallarda, təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir.

Maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun olaraq hazırlanması bəzi əhəmiyyətli uçot təxminlərinin istifadəsini tələb edir. Bundan əlavə, uçot siyasətini tətbiq edərkən rəhbərlik öz mülahizələrini irəli sürməlidir. Daha yüksək mülahizə tələb edən və ya mürekkeb olan sahələr, həmçinin maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında uçot təxminləri və fərziyyələrin əhəmiyyətli olduğu sahələr Qeyd 4-də açıqlanır.

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

Xarici valyutanın çevirilməsi. Mərkəzin əməliyyat valyutası onun fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. Mərkəzin əməliyyat və təqdimat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan manatıdır ("AZN"). Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər Mərkəzin təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə təqdim olunur.

Əməliyyatlar və qalıqlar. Monetar aktivlər və öhdəliklər Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının ("Mərkəzi Bank") müvafiq hesabat dövrünün sonuna qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə uyğun olaraq Mərkəzin əməliyyat valyutasına çevirilir. Belə əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsi və monetar aktiv və öhdəliklərin Mərkəzi Bankın ilin sonuna müəyyən etdiyi rəsmi mezənnə ilə Mərkəzin əməliyyat valyutasına çevirilməsi neticəsində yaranan gəlir və zərər mənfəət və ya zərərdə tanınır. Borclar, eləcə də pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri ilə bağlı məzənnə fərqlərindən yaranan gəlir və zərər mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "maliyyə gəlirləri və ya xərcləri" kimi təqdim edilir. İlin sonuna qüvvədə olan mezənnə ilə çevrilmə ilkin dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələrə tətbiq edilmir. Xarici valyutada olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr, o cümlədən pay alətləri ədalətli dəyərin müəyyən etdiyi tarixə qüvvədə olan məzənnələrdən istifadə etməklə təqdimat valyutasına çevirilir. Mezənnə dəyişikliklərinin xarici valyutada olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələrə təsiri ədalətli dəyərin dəyişməsindən yaranan gəlir və ya zərərin bir hissəsi kimi eks etdirilir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevirilməsində istifadə olunan rəsmi valyuta məzənnələri aşağıdakı kimi olmuşdur: 1 ABŞ dolları = 1.7000 AZN və 1 Avro = 1.8114 AZN (31 dekabr 2021: 1 ABŞ dolları = 1.7000 AZN və 1 Avro = 1.9265 AZN).

Əsas vəsaitlər. Əsas vəsaitlər hər hansı yiğilmiş amortizasiya və ehtiyac yaranarsa dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, qalıq dəyərdə ucota alınır. Əsas vəsaitlərə geləcəkdə əsas vəsait kimi istifadə olunması nəzərdə tutulan başa çatdırılmamış tikililər daxildir.

Əsas vəsaitlər ilə bağlı sonraki xərclər müvafiq olaraq aktivin balans dəyərində və ya ayrıca aktiv kimi yalnız o halda tanınır ki, həmin aktivlə bağlı gelecek iqtisadi səmərənin Mərkəzə daxil olması ehtimal edilsin və onun dəyəri etibarlı şəkildə ölçülə bilsin. Kiçik həcmli təmir və gündəlik xidmət xərcləri çəkildiyi dövrde xərcə silinir. Əsas vəsaitlərin əsas hissələrinin və ya komponentlərinin əvəz edilməsi xərcləri kapitallaşdırılır və əvez edilmiş hissələr balansdan silinir.

Rəhbərlik hər bir hesabat dövrünün sonunda əsas vəsaitlər üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcud olub-olmadığını qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa edilə bilən dəyəri təxmin edir. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Balans dəyəri bərpa edilə bilən dəyərə qədər azaldılır və dəyərsizləşmə zərəri il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Aktivin istifadə dəyərini və ya satış üzrə məsrəflər çıxılmaqla ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə, əvvəlki illərdə tanınmış dəyərsizləşmə zərəri bərpa edilir.

Aktivlərin silinməsindən yaranan mənfəət və ya zərər gəlirin məbləği ilə balans dəyəri arasındaki fərq kimi müəyyən edilir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Amortizasiya. Torpaq və başa çatdırılmamış tikililər üçün amortizasiya hesablanır. Digər əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya azalan qalıq metoduna, yəni əsas vəsaitlərin aktivin faydalı istismar dövrü ərzində ayırmaların azalması ilə nəticələnirək hesablanır:

	<u>Amortizasiya normasının yuxarı həddi</u>
Nəqliyyat vasitələri	25 %
Kompyuter, mebel və digər ofis avadanlıqları	20%-25%

Aktiv faydalı istifadə müddətinin sonunda nəzərdə tutulan vəziyyətə uyğun olduqda, onun satışı ilə bağlı ehtimal olunan xərclər çıxıldıqdan sonra, Mərkəz tərəfindən əldə oluna biləcək qiymətləndirilmiş məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Aktivlərin qalıq dəyəri və faydalı istifadə müddəti hər bir hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir və lazımlı olduqda dəyişdirilir.

Qeyri-maddi aktivlər. Mərkəzin qeyri-maddi aktivləri müəyyən edilmiş faydalı istifadə müddətinə malikdir və əsasən kapitallaşdırılmış program təminatı üzrə lisenziyalardan, həmçinin yeni alınmış avadanlıqlar üzrə şəbəkə idarəetmə program təminatlarından ibarətdir. Program təminatı üzrə əldə edilmiş lisenziyalar onların alınması və tətbiq edilməsi üçün çəkilmiş xərclər əsasında kapitallaşdırılır.

	<u>Amortizasiya normasının yuxarı həddi</u>
Program təminatı və lisenziyalar	10%

Qeyri-maddi aktivlər dəyərsizləşdikdə, onların balans dəyəri istifadə dəyəri və satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri arasında daha böyük olan dəyərə silinir.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan və ya istifadəyə hazır olmayan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya hesablanır və belə aktivlər hər il dəyərsizləşməyə görə təhlil edilir. Amortizasiya hesablanan əsas vəsaitlər və qeyri-maddi aktivlər balans dəyərinin bərpə edilə bilmədiyini göstərən hadisə və ya şərait dəyişiklikləri baş verdikdə dəyərsizləşməyə görə təhlil edilir. Dəyərsizləşmə zərəri aktivin balans dəyərinin onun bərpə edilə bilən dəyərindən artıq olan məbləğdə tanınır. Aktivin bərpə edilə bilən dəyəri onun ədalətli dəyəri və satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Dəyərsizləşməni müəyyən etmək üçün aktivlər əhəmiyyətli dərəcədə sərbəst pul vəsaitləri yaradan ən kiçik aktivlər (pul vəsaiti yaradan vahidlər) üzrə qruplaşdırılır. Qeyri-maliyyə aktivlərinin əvvəlki dövrlərdə dəyərsizləşməsinin bərpə olunma ehtimalı hər bir hesabat tarixində təhlil edilir.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə nağd pul, tələb edilənədək depozitlər və ilkin ödəmə müddəti üç ay və ya daha az olan digər qısamüddətli və yüksək likvidli investisiyalar daxildir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakı səbəblərə görə amortizasiya olunmuş dəyərlər qeydə alınır: (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanılır və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarətdir, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmir. İstifadəsi məhdudlaşdırılmış qalıqlar pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın tərtib edilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir.

Mənfəət vergisi. Hazırkı maliyyə hesabatlarında mənfəət vergisi qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonuna qüvvəyə minmiş qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq əks etdirilir. Mənfəət vergisi xərci və ya krediti cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarət olub, il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Lakin, həmin və ya başqa dövrde sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan əməliyyatlara aid olan vergilər sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır.

Cari vergilər cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiye cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya vergi orqanları tərefindən geri qaytarılacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmin göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa bütün digər vergilər ümumi, inzibati və digər əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan keçmiş illərin vergi zərəri və bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. İlkin uçot zamanı istisna hal olaraq, əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkin qeydə alınması neticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanır (müəssisələrin birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış vergi qalıqları qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonunda qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı və ya keçmiş illərdən yığılmış vergi zərərlərinin istifadə ediləcəyi dövrdə tətbiq edilməli vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır.

Gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri və keçmiş illərin vergi zərərləri müvəqqəti fərqlərin geri qaytarılması, kifayət qədər vergi tutulan gələcək gəlirlərin yaranması və bu gəlirlər üzrə çıxılmaların istifadə edilməsi ehtimalını nəzərə alaraq tanınır.

Təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri cari vergi aktivləri və vergi öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hüquq mövcud olduqda, eləcə də təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri vergiyə cəlb edilən eyni və ayrı-ayrı şəxslər tərefində eyni vergi orqanına ödənilmiş vergiyə aid olduqda və bu zaman hesablaşmaları əvəzləşdirmə yolu ilə aparmaq niyyəti mövcud olduğu halda əvəzləşdirilə bilər.

Mal-material ehtiyatları. Mal-material ehtiyatları maya dəyəri ilə xalis satış dəyərindən ən aşağı olan dəyərlə qeydə alınır. Mal-material ehtiyatlarının maya dəyəri FIFO metodu (ilk mədaxil ilk mexaric) ilə müəyyən edilir. Mümkün xalis satış dəyəri işin başa çatdırılma və satış xərcləri çıxılmaqla, fəaliyyətin adı gedişində təxmin edilən satış qiymətidir.

Avans ödənişləri. Avans ödənişləri ehtiyac yarandıqda dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, maya dəyərində qeydə alınır. Avans ödənişi üzrə mal və xidmətlərin bir ildən sonra əldə edilməsi nəzərdə tutulduqda, yaxud bu ödəniş ilkin uçot zamanı uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilecek aktivə aid olduqda uzunmüddətli aktiv kimi təsnifləşdirilir. Aktivi əldə etmək üçün avans ödənişləri Mərkəz bu aktiv üzərində nəzarəti əldə etdikdə və həmin aktivlə bağlı gələcək iqtisadi səmərənin Mərkəzə daxil olacağı ehtimal edildikdə aktivin qalıq dəyərinə köçürülr. Digər avans ödənişləri bu ödənişlərin aid olduğu mal

və xidmətlər əldə edildikdə mənfəət və ya zərərə silinir. Əgər avans ödənişinin aid olduğu aktivlər, mallar, yaxud xidmətlərin əldə edilməməsi gözlənilirsə, həmin avans ödənişinin qalıq dəyəri müvafiq şəkildə balansdan silinir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat tanınır.

Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar. Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddətə və ya məbləğə malik olan qeyri-maliyyə öhdəlikləri daxildir. Mərkəz keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, həmin öhdəliklərin icrası üçün Mərkəz tərəfindən iqtisadi səmərə yaradan resursların istifadə ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülü bildikdə ehtiyatlar uçota alınır. Ehtiyatlar vergidən əvvəlki faiz dərəcəsindən istifadə etməklə, öhdəliyin icrası üçün zəruri olan xərclərin cari dəyəri ilə qiymətləndirilir. Vergidən əvvəlki faiz dərəcəsi pulun zaman dəyəri üzrə cari bazar qiymətləndirmələrini və həmin öhdəliklə bağlı riskləri eks etdirir. Zamanın keçməsi ilə əlaqədar ehtiyat üzrə artım faiz xərci kimi tanınır.

Faiz gəlirləri. Faiz gəlirləri effektiv faiz metoduna əsasən bütün borc alətləri üçün hesablama üsulu ilə qeydə alınır. Bu metoda əsasən faiz gəlirlərinə müqavilə tərəfləri arasında alınmış və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün digər mükafat və ya güzəştlər daxildir.

Alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri üçün effektiv faiz dərəcəsi gələcək pul axınlarını (ilkin gözlənilən kredit zərərləri daxil olmaqla) ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyərə (adətən alış qiymətinə uyğun) diskontlaşdırılan dərəcədir. Nəticədə, kredit riski nəzərə alınmaqla, effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş edilir.

Faiz gəlirləri aşağıdakılardan istisna olmaqla, maliyyə aktivlərinin ümumi balans dəyərinə effektiv faiz dərəcəsini tətbiq etməklə hesablanır: (i) dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (3-cü Mərhələ). Belə aktivlər üzrə faiz gəlirini hesablayarkən GKZ üzrə ehtiyat çıxılmaqla, aktivin amortizasiya olunmuş dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilir və (ii) alınmış və ya yaranmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri. Bu aktivlər üzrə faiz gəlirini hesablayarkən aktivin amortizasiya olunmuş dəyərinə kredit riskinə uyğun düzəliş edilmiş ilkin effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilir.

4 Uçot siyasetinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr

Mərkəz maliyyə hesabatlarında tanınan məbləğlərə və aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə növbəti maliyyə ili ərzində təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasetinin tətbiqi zamanı rəhbərlik, həmçinin peşəkar ehtimallar və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında eks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılardan daxildir:

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin tanınması. Mərkəz öz fəaliyyəti zamanı əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. MHBS 9-a uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınmalıdır. Lakin həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələri ilə həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə, belə əməliyyatlar üçün aktiv bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazımlıdır. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların şərtləri haqqında məlumat Qeyd 7-də açıqlanır.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi. GKZ-nin qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modellər və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyası haqqında ətraflı məlumat Qeyd 14-də açıqlanır. Aşağıdakı komponentlər kredit zərərləri üzrə ehtiyata əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir: defolt, kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR), defolt ehtimalı (PD), defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbleğ (LGD), eləcə də makroiqtisadi ssenarilər. Mərkəz GKZ üzrə təxminlər və faktiki kredit zərərləri arasındaki fərqlərin azaldılması məqsədilə modelləri və modellər üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir.

5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şəhərlərin tətbiqi

Aşağıdakı yenidən işlənmiş standartlar 1 yanvar 2021-ci il tarixindən qüvvəyə minmiş, lakin Mərkəzdə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir:

MHBS 9, BMS 39 və MHBS 7, MHBS 4 və MHBS 16 üzrə Faza 2 düzelişləri - Baza faiz dərəcəsi (IBOR) islahatı (27 avqust 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2021-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Faza 2 düzelişləri bir baza faiz dərəcəsinin alternativ ilə əvəzlənməsi də daxil olmaqla, islahatların nəticələrində irəli gələn məsələlərin həllinə yönəlib. Dəyişikliklər aşağıdakı sahələri əhatə edir:

- **IBOR islahatı nəticəsində yaranan müqavilə üzrə pul axınlarının müəyyən edilməsi əsaslarındakı dəyişikliklərin uçotu:** Amortizasiya olunmuş maya dəyeri ilə qiymətləndirmənin tətbiq edildiyi alətlər üçün dəyişikliklərə əsasən müəssisələr praktiki istisna olaraq, IBOR islahatı nəticəsində yaranan müqavilə üzrə pul axınlarının müəyyən edilməsi əsaslarındakı dəyişikliyi MHBS 9-un B 5.4.5-ci bəndində göstərilən təlimatdan istifadə edərək effektiv faiz dərəcəsini dəyişdirməklə uçota almalıdır. Nəticədə gəlir və zərərin dərhal tanınması tələb olunmur. Bu praktiki istisna yalnız belə bir dəyişikliyə və birbaşa olaraq IBOR islahatı nəticəsində zəruri olduğu dərəcədə tətbiq olunur, yeni əsaslar isə iqtisadi cəhətdən əvvəlki əsaslara bərabərdir. MHBS 9-dan müvəqqəti azadolmanın tətbiq edən sığortaçılar da eyni praktiki istisnanı tətbiq etməlidirlər. Bundan əlavə, MHBS 16-da IBOR islahatı nəticəsində gələcək icarə ödənişlerinin müəyyən edilməsi əsaslarını dəyişdirən icarə dəyişikliklərinin uçotu zamanı icarəyə götürənlərin oxşar praktiki istisnadan istifadə etməsini tələb edən dəyişiklik edilmişdir.
- **Hedinq münasibətlərində müqavilə ilə müəyyən olunmayan risk komponentləri üçün Faza 1-dəki azadolmanın bitmə tarixi:** Faza 2 düzelişlərinin tələbinə əsasən müəssisələr müqavilə ilə müəyyən olunmayan risk komponentindəki dəyişikliklərin tarixi və ya hedinq münasibətlərinin dayandırıldığı tarixdə (bunlardan hansı daha tez baş verərsə) Faza 1-dəki azadolmaların müqavilə ilə müəyyən olunmayan risk komponentlərinə tətbiqini gələcəkdə dayandırmalıdır. Faza 1 düzelişləri risk komponentləri üçün bitmə tarixini müəyyən etmir.
- **Hedinq uçotu üzrə müəyyən tələblərin tətbiqindən əlavə müvəqqəti azadolmalar:** Faza 2-dəki dəyişikliklər IBOR islahatının birbaşa təsir göstərdiyi hedinq münasibətləri ilə bağlı BMS 39 və MHBS 9 ilə müəyyən edilmiş hedinq uçotu üzrə xüsusi tələblərin tətbiqindən bəzi əlavə müvəqqəti azadolmaları nəzərdə tutur.
- **MHBS 7-də IBOR islahatı ilə bağlı əlavə açıqlamalar:** Dəyişikliklər aşağıdakı məlumatların açılmasına tələblərini müəyyən edir: (i) müəssisə alternativ baza dərəcələrinə keçidi necə idarə edir; bu prosesin statusu və keçidlə bağlı risklər; (ii) keçid mərhələsində olan və əhəmiyyətli baza faiz dəreçələri üzrə böülüsdürülmüş törəmə və qeyri-törəmə maliyyə alətləri haqqında kəmiyyət məlumatı; və (iii) IBOR islahatı nəticəsində risklərin idarə edilməsi strategiyasındaki hər hansı dəyişikliyin təsviri.

6 Yeni uçot qaydaları

1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və Mərkəz tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şəhərlər dərc olunmuşdur.

MHBS 10 və BMS 28-ə dəyişikliklər “Investor tərəfindən aktivlərin asılı və ya birgə müəssisələrə satılması və ya ötürülməsi” (11 sentyabr 2014-cü ildə dərc olunub və BMUŞŞ tərəfindən müəyyən ediləcək tarixdə və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər investor tərəfindən aktivlərin asılı və ya birgə müəssisələrə satılması və ya ötürülməsi ilə bağlı MHBS 10 və BMS 28-in tələbləri arasındaki uyğunsuzluğunu aradan qaldırır. Dəyişikliklərin əsas nəticəsi ondan ibarətdir ki, mənfəət və zərər əməliyyatın biznesə aid olduğu halda tam tanınır. Aktivlər özündə biznesi əks etdirmədikdə, hətta bu aktivlər törəmə müəssisəyə məxsus olsa belə, mənfəət və ya zərərin yalnız bir hissəsi tanınır.

BMS 1-ə dəyişikliklər – Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi (23 yanvar 2020-ci il tarixində dərc olunub və 1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu az əhəmiyyətli dəyişikliklər hesabat dövrünün sonunda mövcud olan hüquqlardan asılı olaraq, öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirildiyini izah edir. Mərkəz hesabat dövrünün sonunda öhdəliyin icrasını ən azı on iki ay müddətinə təxirə salmaq üçün əsaslı hüquqa malik olduqda, öhdəliklər uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilir. Bu dəyişikliklər belə hüququn şərtlərini artıq tələb etmir. Rəhbərliyin hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində öhdəliyin icrasını təxirə salmaq hüququnun istifadəsinə dair gözləniləri öhdəliklərin təsnifatına təsir göstərmir. Öhdəliyin icrasının təxirə salınması hüququ yalnız müəssisənin hesabat dövrünün sonuna

hər hansı müvafiq şərtlərə riayət etdiyi halda mövcuddur. Öhdəlik hər hansı şərtin hesabat tarixində və ya ondan əvvəl pozulduğu halda qısamüddətli kimi təsnifləşdirilir (hətta kreditor bu şərtin pozulması ilə bağlı hesabat dövründən sonra rəsmi razılıq təqdim etsə belə). Kredit müqaviləsinin şərti hesabat tarixindən sonra pozularsa, kredit uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilir. Bundan əlavə, dəyişikliklər mərkəzin kapitala çevirmeklə ödəyə bildiyi borclar üzrə təsnifat tələblərini nəzərdə tutur. Ödəmə dedikdə öhdəliyin nağd pul, özündə iqtisadi səmərəni eks etdirən digər resurslar və ya müəssisenin öz pay alətləri ilə ödənilməsi nəzərdə tutulur. Bu dəyişiklik maliyyə alətinin tərkib hissəsi olan pay aləti kimi təsnifləşdirilən və konvertasiya oluna bilən alətlər üçün istisna nəzərdə tutur.

BMS 1-ə dəyişikliklər – Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi, qüvvəyə minmə tarixinin təxirə salınması (15 iyul 2020-ci il tarixində dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrələr üçün qüvvəyə minir). Öhdəliklərin qısamüddətli və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi ilə bağlı BMS 1-ə dəyişikliklər ilkin qüvvəyə minmə tarixi 1 yanvar 2022-ci il olmaqla, 2020-ci ilin yanvar ayında dərc edilmişdir. Lakin COVID-19 pandemiyası ilə elaqədar olaraq təlimata edilmiş düzəlişlər nəticəsində təsnifatla bağlı yaranan dəyişikliklərin tətbiqində müəssisələrə daha çox vaxt vermək üçün qüvvəyə minmə tarixi bir il təxirə salılmışdır.

BMS 16, BMS 37 və MHBS 3 ilə bağlı məhdud məzmunlu dəyişikliklər – “Təyinatlı istifadədən əvvəl əldə edilən gəlirlər”, “Yükümlü müqavilələr” – “Müqavilənin icrası ilə bağlı xərclər”, “Konseptual Əsaslara İstinad” və MHBS 1, MHBS 9, MHBS 16 və BMS 41-ə dəyişikliklər – 2018-2020-ci illər üzrə MHBS-lərin illik Təkmilləşdirilməsi (14 may 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrələr üçün qüvvəyə minir). BMS 16-ya dəyişiklik müəssisələrə aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hazırlayarkən istehsal olunan materialların satışından əldə etdikləri gəlirlərin əsas vəsaitlərin maya dəyerində çıxılmasını qadağan edir. Belə materialların satışından əldə olunan gəlirlər istehsal xərcləri ilə birlikdə artıq mənfəət və zərərin tərkibində tanınır. Müəssisə belə materialların maya dəyerini ölçmək üçün BMS 2-ni tətbiq edəcəkdir. Sınaqdan keçirilən aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hələ hazır olmadığı üçün belə aktivin amortizasiyası maya dəyerinə daxil edilmir. MHBS 16-ya dəyişiklik aktivin texniki və fiziki göstəricilərini qiymətləndirərkən müəssisənin “aktivin düzgün işləməsini sınayacağı” da açıqlayır.

Həmin aktivin maliyyə göstəriciləri bu qiymətləndirməyə aid deyil. Beləliklə, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutduğu kimi istismar oluna və rəhbərliyin gözlədiyi əməliyyat effektivliyi səviyyəsinə çatana qədər amortizasiya edilə bilər.

BMS 37-yə dəyişiklik “müqavilənin icrası xərcləri” anlayışını izah edir. Dəyişiklikdə müqavilənin icrası üçün birbaşa xərclərin həmin müqavilənin icrası üzrə əlavə xərclərdən ibarət olduğu; və müqavilələrin icrası ilə birbaşa elaqəli olan digər xərclərin bölüşdürülməsi izah edilir. Dəyişiklik, hemçinin yükümlü müqavilə üçün ayrıca ehtiyat yaradılmazdan əvvəl müəssisənin müqavilənin icrası üçün ayrılmış aktivlər üzrə deyil, müqaviləni yerinə yetirmək üçün istifadə etdiyi aktivlər üzrə yaranmış dəyərsizləşmə zərərini tanımاسını açıqlayır.

MHBS 3 müəssisələrin birləşməsi zamanı aktiv və ya öhdəliyin tərkibini müəyyənləşdirmək məqsədilə “2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara” istinad etmək üçün dəyişdirilmişdir. Bu dəyişiklikdən əvvəl MHBS 3-də “2001-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara” istinad edilirdi. Bundan əlavə, MHBS 3-ə öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün yeni istisna əlavə edilmişdir. Bu istisna bəzi öhdəliklər və şərti öhdəliklər üçün MHBS 3-ü tətbiq edən müəssisənin “2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslar” əvəzinə BMS 37 və ya BMHSK 21-ə istinad etməsini nəzərdə tutur. Bu yeni istisna olmasayı müəssisə, müəssisələrin birləşməsi əməliyyatı zamanı BMS 37-yə uyğun olaraq tanımayacağı bəzi öhdəlikləri tanımlı idi. Beləliklə, satın alındıqdan dərhal sonra müəssisə belə öhdəliklərin tanınmasını dayandırmalı və özündə iqtisadi səmərəni eks etdirən gəliri tanımlı idi. Bununla yanaşı, alıcıdan satınalma tarixində BMS 37-də müəyyən edilmiş şərti aktivləri tanımاسının tələb olunmadığı da izah edilmişdir.

MHBS 9-a edilmiş dəyişiklik maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması üçün “10%-lik testə” daxil edilməli olan ödənişləri izah edir. Xərclər və ya ödənişlər üçüncü tərəflərin və ya kreditorun xeyrinə həyata keçirilə bilər. Bu dəyişikliyə əsasən üçüncü tərəflərin xeyrinə həyata keçirilmiş xərclər və ya ödənişlər “10%-lik testə” daxil edilməyəcəkdir.

MHBS 16-ya əlavə edilən Nümunə 13-ə dəyişiklik edilmişdir: aktivlərin əsaslı təmiri ilə bağlı icareyə verən tərəfindən ödənişlər nümunəsi silinmişdir. Bu dəyişiklik icare üzrə həvəsləndirici ödənişlərin uçotu ilə bağlı gələcəkdə hər hansı anlaşılmazlığa yol verməmək üçün edilmişdir.

MHBS 1 törəmə müəssisə baş müəssisədən daha gec tarixdə MHBS-ı tətbiq etdiyi təqdirdə istisnaya icazə verir. Törəmə müəssisə konsolidasiya məqsədləri və baş müəssisənin sözügedən törəmə müəssisəni satın aldığı müəssisələrin birləşməsi əməliyyatının neticələrini əks etdirmək üçün hər hansı düzəlişlər edilmədiyi təqdirdə, aktiv və öhdəliklərini baş müəssisənin MHBS-yə keçid tarixinə əsasən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına daxil edilə biləcək balans dəyeri ilə ölçü bilər. MHBS 1-də nəzərdə tutulan istisnani tətbiq edən müəssisələrə baş müəssisənin MHBS-yə keçid tarixinə əsasən baş müəssisənin əks etdiridiyi məbləğlərdən istifadə etməklə məcmu məzənnə fərqlərini qiymətləndirməyə icazə vermək üçün MHBS 1-ə dəyişiklik edilmişdir. MHBS 1-ə edilən bu dəyişiklik yuxarıda qeyd olunan istisnani MHBS-ni ilk dəfə qəbul edən müəssisələrin xərclərini azaltmaq üçün məcmu məzənnə fərqlərinə tətbiq edir. Bu dəyişiklik MHBS 1-də nəzərdə tutulan eyni istisnani tətbiq edən asılı və birgə müəssisələrə də şamil ediləcəkdir.

Müəssisələrin BMS 41-ə uyğun olaraq ədalətli dəyəri qiymətləndirərkən vergi məqsədləri üçün pul axınlarını nəzərə almaması tələbi ləğv edilmişdir. Bu dəyişiklik vergitutmadan sonrakı pul axınlarının diskontlaşdırılması ilə bağlı standartdakı tələbə uyğunluğu təmin etməlidir.

BMS 1 və MHBS-nin tətbiqi üzrə 2 nömrəli praktiki tövsiyələrə dəyişikliklər: Uçot siyaseti haqqında açıqlamalar (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 1-ə dəyişikliklər müəssisələrdən mühüm uçot siyaseti deyil, əhəmiyyətli uçot siyaseti məlumatlarının açıqlanmasını tələb edir. Bu dəyişiklik əhəmiyyətli uçot siyaseti məlumatlarını müəyyənəşdirir. Bundan əlavə, dəyişikliyə əsasən uçot siyaseti məlumatlarının əhəmiyyətli olması o zaman gözlənilə bilər ki, belə məlumat olmadıqda maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri maliyyə hesabatlarındakı digər əhəmiyyətli məlumatları anlaya bilməsin. Dəyişiklik müəssisənin maliyyə hesabatları üçün əhəmiyyətli hesab oluna bilən uçot siyaseti məlumatlarına dair nümunələr təqdim edir. Bundan başqa, BMS 1-ə edilən dəyişikliyə əsasən əhəmiyyətli olmayan uçot siyaseti məlumatlarının açıqlanmasına ehtiyac olmadığı qeyd olunur. Bununla birləşdə, belə məlumatlat açıqlandığı təqdirdə əhəmiyyətli uçot siyaseti məlumatlarının açıqlanmasına mane olmamalıdır. Bu dəyişikliyi dəstəkləmək məqsədi, uçot siyasetindəki açıqlamalara əhəmiyyətlilik konsepsiyasının tətbiqi ilə bağlı təlimat əlavə etmək üçün MHBS-nin tətbiqi üzrə 2 nömrəli tövsiyələrə ("Əhəmiyyətliliklə bağlı mühakimələrin yürüdülməsi") dəyişiklik edilmişdir.

BMS 8-ə dəyişikliklər: Uçot təxminlərinin müəyyən edilməsi (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 8-ə edilmiş dəyişiklik müəssisələrin uçot siyasetindəki dəyişiklikləri uçot təxminlərindəki dəyişikliklərdən necə fərqləndirməli olduğunu izah edir.

MHBS 16-ya dəyişiklik – COVID-19 ilə əlaqədar icarə güzəştlerinin uçotu (31 mart 2021-ci ildə dərc olunub və 1 aprel 2021-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). 2020-ci ilin may ayında BMHS 16-ya edilmiş dəyişiklik COVID-19 pandemiyası ilə əlaqədar verilmiş və 30 iyun 2021-ci il tarixində və ya daha əvvəl həyata keçirilməli olan icarə ödənişlərinin azaldılmasına gətirib çıxaran icarə güzəştlerinin icarə modifikasiyası olub-olmadığını müəyyən etmək üçün icarəyə götürənləri fakültativ praktiki istisna ilə təmin etmişdir. 31 mart 2021-ci il tarixində dərc edilmiş dəyişikliyə uyğun olaraq, praktiki istisnanın tətbiq müddəti 30 iyun 2021-ci il tarixindən 30 iyun 2022-ci il tarixinədək uzadılmışdır.

BMS 12-yə dəyişiklik - Vahid əməliyyatdan yaranan aktiv və öhdəliklərə aid təxirə salınmış vergilər (7 may 2021-ci ildə dərc edilib və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 12-yə dəyişiklik icarə və istismardan çıxarma öhdəlikləri kimi əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergilərin uçota alınması qaydasını izah edir. Müəyyən hallarda, müəssisələr aktiv və ya öhdəliklərin ilk dəfə uçota alınması zamanı təxirə salınmış verginin tanınması öhdəliyindən azad edilir. Əvvəllər bu istisnanın icarə və istismardan çıxarma öhdəliklərinə şamil edilib-edilməməsi ilə bağlı müəyyən qeyri-müəyyənlik olmuşdur, halbuki hər iki əməliyyat üçün aktiv və öhdəlik tanınır. Bu dəyişikliklər, istisnanın tətbiq edilmədiyini və müəssisələrin bele əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergini tanımamış olduğunu aydınlaşdırır. BMS 12-yə dəyişikliklər müəssisələrdən ilkin tanınma zamanı vergi bazasını artırın və azaldan bərabər məbləğdə müvəqqəti fərqlərə səbəb olan əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergini tanımağı tələb edir.

7 Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar və qalıqlar

Tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlar ümumi nəzarət altında olsun və ya onlardan biri digərinə nəzarət etmək imkanına malik olsun və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı məsələlərə dair qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərə bilsin və ya ona birgə nəzarət etsin.

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

Əlaqəli tərəflər ilə hər hansı mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilərkən iqtisadi mahiyyətin hüquqi formadan üstünlüyü prinsipi tətbiq olunur.

Bütün dövlət müəssisələri Mərkəz ilə ümumi nəzarətdə olan qurumlar hesab olunur. Həmin müəssisələrlə əməliyyatlar aşağıda əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar kimi təqdim olunur:

31 dekabr 2022-ci il tarixinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan manatı ilə	Dövlət və dövlət mülkiyyətində olan müəssisələr
Pul vəsaitləri ve onların ekvivalentlərinin ümumi məbləği 31 dekabr tarixinə maliyyə aktivləri üzrə xalis dəyərsizləşmə zərəri	24 869 447,90 (170 637)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə əlaqəli tərəflərə əməliyyatlardan yaranan gelir və xərclər aşağıda göstərilir:

Azərbaycan manatı ilə	Dövlət və dövlət mülkiyyətində olan müəssisələr
Göstərilmiş xidmətlərdən gelirlər	9 946 993,73
Faiz gəlirləri	634 290,15
Maliyyə aktivləri üzrə xalis dəyərsizləşmə zərəri	(170 637)

Əsas idarəedici rəhbərliyə ödənişlər. Əsas idarəedici rəhbərlik İdarə Heyətinin sədri ilə təmsil olunur. İdarə Heyətinin sədri təsdiqlənmiş əmək haqqı cədvəlinə uyğun olaraq əmək haqqı almaq hüququna malikdir. 2022-ci il ərzində əsas idarəedici rəhbərliyə ödənişlər 56710,41 AZN təşkil etmişdir.

8 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Azərbaycan manatı ilə	2022
Banklardakı cari hesab qalıqları	24 133 747,08
Yolda olan pul vəsaitləri	735 700,82
Çıxılsın: Dəyərsizləşmə zərəri üzrə ehtiyat	(170 637)
31 dekabr tarixinə cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	24 698 810,9

31 dekabr 2022-ci il tarixinə "Standard and Poor's" agentliyinin reytinglərinə əsasən pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan manatı ilə	Banklardakı cari hesab qalıqları
BB-	170 637
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (ehtiyat ayırmalarından əvvəl)	170 637

Mərkəz GKZ-nin qiymətləndirilməsi üçün MHBS 9-da nəzərdə tutulan sadələşdirilmiş yanaşma tətbiq edir. Bu yanaşma, bütün pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üçün bütöv müddət üzrə GKZ ehtiyatının istifadəsini nəzərdə tutur.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə qalıqlar 1-ci Mərhələyə aid edilmişdir və Mərkəz pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə 170 637 AZN məbləğində kredit GKZ ehtiyatı tanımışdır.

10 Xidmətlərdən gəlirlər

Azərbaycan manatı ilə	2022
-----------------------	------

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

Xidmətlərin göstərilməsindən gəlirlər	9 946 993,73
---------------------------------------	--------------

Cəmi xidmətlərdən gəlirlər	9 946 993,73
-----------------------------------	---------------------

Mərkəz, Azərbaycan Respublikasının ərazilərində tikinti, bərpası və yenidən qurulması istiqamətində yerinə yetiriləcək işlərin uyğunluğunun müəyyən edilməsi məqsədilə yerli özünüidarəetmə organları, dövlər təşkilatları, beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatları ilə, habelə hüquqi və fiziki şəxslərlə qarşılıqlı əlaqədə fəaliyyət göstərir. Mərkəzin hesablarına daxil olmasından asılı olmayaraq, xidmətlərin təqdim edildiyi vaxt gəlir kimi tanınır.

11 Maliyyə gəlirləri

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>2022</i>
Faiz gəlirləri	634 290,15
Cəmi maliyyə gəlirləri	634 290,15

12 Ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərcləri

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>2022</i>
İşçi heyəti üzrə xərclər	3 415 236,94
Sosial sığorta haqları 22%	743 264,79
0,5 faiz sahibkar	16 892,40
Tibbi sığorta ayırmaları- əmək haqqı fondundan	67 543,11
Ezamiyyə xərcləri	193 425,51
Bank xərci	21 911,65
Elektrik enerji xərcləri	11 171,52
Amortizasiya xərcləri	224 308,99
Cari təmir	20 426,99
Dəftərxana və təsərrüfat ehtiyatları	46 239,88
Yanacaq xərci	111 364,52
(Sair ehtiyat) silgisi	1 390,00
Poçt xidməti	13 814,37
Rabitə xidmeti	10 775,38
Tibbi xidmət	20 196,00
AR Prezidentinin Fərmanına uyğun olaraq xidmət haqqı 43%	4 171 596,10
AR Prezidentinin Fərmanına uyğun olaraq xidmət haqqı 7%	679 097,04
Əmlak vergisi	5 522,25
İcbari sığorta	8 928,44
Digər xərclər	30 468,6
Sair xərclər (Qarabağ və digər dağıdılmış ərazilərə ödənişin bank xərci və içməli su)	16 742,19

Sair əməliyyat xərcləri o cümlədən:

11-ci Ümumdünya Şəhər Formu çərçivəsində Polşanın Katovitsa şəhərində keçiriləcək sərgidə Azərbaycan respublikasının sərgi stendinin hazırlanması xidməti	20 069.55
Ağdam və Bərdə rayonları (RABİTƏ İNŞAAT) dağıdılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir və bərpaya ehtiyacı olan Fərdi yaşayış evləri və qeyri-yaşayış obyektlərinin tikintisi, təmiri və bərpası işləri)	1 200 000,01
Ağdam və Tərtər rayonları.(AZ-CASPIAN) dağıdılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir və bərpaya ehtiyacı olan Fərdi yaşayış evləri və qeyri-yaşayış obyektlərinin tikintisi, təmiri və bərpası işlər)	3 627 611,10
Azərbaycan Respublikası ərazisində dağıdılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir və bərpaya ehtiyacı olan Fərdi yaşayış evlərinin ekspertizası	301 902,27
Azərbaycan Respublikası ərazisində dağıdılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir və	1 302 747,13

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

bərpaya ehtiyacı olan fərdi yaşayış evləri və qeyri-yaşayış obyektlərinin layihələrinin hazırlanması	
Azərbaycan Respublikası ərazisində dağdırılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş, təmir və bərpaya ehtiyacı olan Fərdi Yaşayış evlərinə vizual baxış keçirilməsi.	92 644,59
Bank xərci-QRABAĞ yaşayış məntəqələrinin salınmasının şəhərsalma əsaslandırılmasıının hazırlanması	978,13
Bank xərci-Zərərçəkmiş obyektlər üzrə	172 905,01
GƏNCƏ ş., Füzuli, Cəbrayıł və Tərtər rayonlarında.(Az Graft)dağdırılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir	7 373 090,69
GƏNCƏ ş. dağdırılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir və bərpaya ehtiyacı olan Fərdi Yaşayış evləri və	9 972 589,43
Gəncə ş. və Naftalan ş. Ağcabədi, Goranboy və Beyləqan r. Dağılmış ərazilərin bərpası(PARLAQ-N MMC-n)	6 982 312,30
MİNGƏÇEVİR şəhəri, Ağdam və Bərdə r.dağdırılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir və bərpaya ehtiyacı olan	2 113 400,00
TƏRTƏR r.dağdırılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş təmir və bərpaya ehtiyacı olan Fərdi Yaşayış evləri və	7 248 200,00
VƏTƏNDƏŞLƏRƏ, dağdırılmış, qəzalı vəziyyətə düşmüş Fərdi Yaşayış evlərinin bərpası üçün ödəniş	1 808 000,00
Xarici valyutaların manata nisbətən məzənnəsinin dəyişməsindən yaranan mənfi fərq	1 064,00
Cəmi ümumi, inzibati və sair əməliyyat xərcləri	52 047 830,88

13 Mənfəət vergisi

(a) Mənfəət vergisi xərcinin komponentləri

Mənfəət və ya zərərdə tanınmış mənfəət vergisi xərci aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>2022</i>
Cari vergilər	409 561,81
Təxirə salınmış vergilər	-

<i>İl üzrə mənfəət vergisi xərci</i>	<i>409 561,81</i>
--------------------------------------	-------------------

(b) Mənfəət vergisi xərci ilə mənfəət və ya zərərin qanunvericiliklə müəyyən edilmiş müvafiq vergi dərəcəsinə olan hasilinin üzləşdirilməsi

2022-ci il ərzində Mərkəzdə tətbiq edilən mənfəət vergisi dərəcəsi 20% təşkil etmişdir. Gözlənilən və faktiki tətbiq edilən vergi xərclərinin üzləşdirilməsi aşağıda göstərilir:

<i>Azərbaycan manatı ilə</i>	<i>2022</i>
Vergidən əvvəlki mənfəət	2 047 809.05
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş 20% dərəcə ilə hesablanmış olan vergi xərci/(gəliri):	409 561.81
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan xərclərin və ya vergiye cəlb edilməyən gəlirlərin vergi effekti:	
- Vergidən azad olunan gəlirlər	(60 262 751,57)
- Gəlirdən çıxılmayan xərclər	1 487 548,39

<i>İl üzrə mənfəət vergisi xərci</i>	<i>409 561.81</i>
--------------------------------------	-------------------

Gəlirdən çıxılmayan xərclərə 170 637 AZN məbləğində maliyyə aktivləri üzrə xalis dəyərsizləşmə zərəri və mənfəət vergisindən azad edilən fəaliyyətlərlə bağlı ümumi və inzibati xərclər daxildir.

(c) Müvəqqəti fərqlərin növləri üzrə təxirə salınmış vergilərin təhlili

Mərkəzin gəlirlərinin təxminən 80%-i vergidən azad edilən məqsədli bündə maliyyələşmələrdən formalaşır. Beləliklə, vergidən azad olunan əməliyyatlar hesabına formalaşmış balans maddəsi, təxirə salınmış vergi ilə nəticələnən hər hansı müvəqqəti fərq yaratmır.

14 Təəhhüdlər və öhdəliklər

Məhkəmə prosesləri. Adı fəaliyyət gedisində vaxtaşırı olaraq Mərkəzə qarşı irəli sürüle biləcək iddialarla əlaqədar, Mərkəzin rəhbərliyi öz təxminlərinə və daxili peşəkarların məsləhətlərinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı heç bir əhəmiyyətli zərər baş verməyəcəkdir və müvafiq olaraq hazırkı maliyyə hesabatlarında zərərlərin ödənilməsi üçün hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

15 Maliyyə risklərinin idarə edilməsi

Mərkəz daxilində risklərin idarə edilməsi maliyyə riskləri, əməliyyat və hüquqi risklər ilə əlaqədar həyata keçirilir. Maliyyə risklərinə bazar riski (o cümlədən valyuta riski, faiz dərəcəsi riski və digər qiymət riskləri), kredit riski və likvidlik riski daxildir. Maliyyə risklərinin idarə edilməsinin əsas funksiyası risk limitlərinin müəyyən edilməsi və bu limitlərə riayət edilməsidir. Əməliyyat və hüquqi risklərin idarə edilməsində məqsəd bu risklərin azaldılması üçün nəzərdə tutulan daxili qayda və prosedurlara müvafiq qaydada riayət edilməsini təmin etməkdən ibarətdir.

Kredit riski. Maliyyə aləti ilə əməliyyat aparan bir tərəfin müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməməsi nəticəsində digər tərəfə maliyyə zərəri vurulsara, Mərkəz kredit riskinə məruz qalır.

Kredit riski Mərkəzin bankdakı depozitləri, eləcə də qarşı tərəflərlə aparılan digər əməliyyatlar ilə əlaqədar yaranır ki, bu da maliyyə aktivlərinin yaranmasına gətirib çıxarır. Mərkəzin məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktivlərinin balans dəyərində əks etdirilir.

Kredit riskinin idarə edilməsi. Kredit riski Mərkəzin fəaliyyəti üçün yeganə əhəmiyyətli riskdir. Buna görə, rəhbərlik kredit riskinin idarə edilməsinə xüsusi diqqət yetirir.

Mərkəzin kredit riski üzrə konsentrasiyalara məruz qalan pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərindən ibarətdir:

Azərbaycan manatı ilə	Qeyd	2022
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	8	24 133 747,08
Cəmi balans üzrə risklər		24 133 747,08

Kənar reytinglər əsasında GKZ-nin qiymətləndirilmə prinsipləri. Bəzi maliyyə alətlərində müvafiq reyting agentlikləri tərəfindən dərc edilmiş defolt və vəsaitlərin bərpası statistikası əsasında PD və LGD kimi kredit riski parametrlərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan kənar kredit riski reytingləri mövcuddur. Bu yanaşma, Mərkəz tərəfindən pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə qalıqlara tətbiq edilir.

Defolt ehtimalı (PD). PD, müəyyən müddət ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsidir. Maliyyə aktivi üzrə hesablanmış bütöv müddət üçün PD əyrisi reytingindən və seqmentindən asılıdır. 12-aylıq defolt ehtimalı bütöv müddət üçün PD əyrisinin bir hissəsi kimi hesablanır. Mərkəz, pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə bütöv müddət üçün PD-nin hesablanması zamanı miqrasiya matrislərindən istifadə edir.

Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD). LGD, defolt baş verdiyi zaman yaranan zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə üzrə ödənilməli gelecək pul axınları ilə kreditorun gözlənilən pul axınları arasındaki fərqə əsaslanır. Adətən bu göstərici ümumi balans dəyərinin faiz nisbəti kimi ifadə edilir. Gözənlənilən zərərlər hesabat dövrünün sonunda cari dəyərə diskontlaşdırılır. LGD defolt hadisəsinin baş verməsindən sonra gözlənilən ödənişlərə təsir edən amillərə əsasən müəyyən edilir. LGD-nin hesablanması ödənişlərin statistikasına əsasən hesablanır.

(ii) Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Mərkəz pul vəsaitlərini Azərbaycan Respublikasının tanınmış maliyyə təşkilatlarında saxlayır. Mərkəz həmin maliyyə təşkilatlarının statusuna mütəmadi olaraq nəzarət edir.

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

Kredit riskinin təsnifati sistemi. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi və kredit riskinin səviyyəsinə görə maliyyə aletlərinin təsnifləşdirilməsi məqsədilə Mərkəz beynəlxalq reyting agentliklərinin (Standard & Poor's - "S&P", Fitch, Moody's) müəyyən etdiyi risklərin təsnifati dərəcələrindən istifadə edir.

S&P reytingləri	Müvafiq PD intervalı	Balans dəyəri	GKZ üzrə ehtiyat
- B	3% – 10%	24 133 747.08	(170 637)
Cəmi		24 133 747.08	(170 637)

Kredit riskləri üzrə konsentrasiya. Mərkəz kredit riski üzrə konsentrasiyaya məruz qalır. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Mərkəzin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin 100%-i "Kapital Bankı" ASC-də saxlanılır.

Bazar riski. Mərkəz bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riskləri bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan (a) xarici valyuta və (b) faiz hesablanmış aktiv və öhdəliklər üzrə açıq mövqelər ilə əlaqədar yaranır.

Xarici valyuta riski. Rəhbərlik xarici valyuta riski ilə əlaqədar hər bir valyuta və ümumilikdə risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir. Bu limitlərə hər ay nəzarət edilir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Mərkəzin məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur.

Likvidlik anılımı:

	AZN	ABŞ dolları	ƏDV depozit	Cəmi
AKTİVLƏR				
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	24 133 747,08	0	735 700,82	24 869 447,90
Alıcılar və sıfarişçilərlə hesablaşmalar	805 159,89			805 159,89
Faizlər üzrə qısamüddətli debitor borcları	51 536,93			51 536,93
Digər qısamüddətli debitor borcları	988,69			988,69
Verilmiş qısamüddətli avanslar	2 307 266,23			2 307 266,23
CƏMI AKTİVLƏR	27 298 698,82	0	735 700,82	28 034 399,64
ÖHDƏLİKLƏR				
Ticarət kreditor borcları	2 151 945,98	-	-	2 151 945,98
Vergi və sair məcburi ödənişlər üzrə öhdəliklər	1 078,08			1 078,08
Alınmış qısamüddətli avanslar	447 292,28			447 292,28
Qısamüddətli məqsədli maliyyələşmələr və daxilolmalar	20 326 121,13			20 326 121,13
Digər qısamüddətli öhdəliklər	99 970,70			99 970,70
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR	23 026 408,17	-	-	23 026 408,17
Xalis mövqe	4 272 290,65	0	735 700,82	5 007 991,47

Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtilə, hesabat dövrünün sonuna Mərkəzin əməliyyat valyutasına tətbiq edilən valyuta məzənnələrinə məmənliklərin mənfiət və ya zərərə, eləcə də kapitala təsiri aşağıdakı cədvəldə əks etdirilir:

Azərbaycan manatı ilə	Mənfiət və ya zərərə təsir	Kapitala təsir
Avronun 20% möhkəmlənməsi	531,22	531,22
Avronun 20% zəifləməsi	(1 064,00)	(1 064,00)
Cəmi	(533)	(533)

Ərazi-Tikinti Planlaşdırma Mərkəzi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

Risk yalnız Mərkəzin əməliyyat valyutasından fərqli valyutalarda ifadə olunan pul qalıqları üçün hesablanmışdır.

Likvidlik riski. Likvidlik riski maliyyə öhdəliklərinin yerinə yetirilməsində Mərkəzin çətinliklərlə üzləşəcəyi riskdir. Hesabat tarixinə Mərkəzin maliyyə öhdəlikləri 23 026 408,17 AZN məbləğində kreditor borcundan ibarətdir. Və buna baxmayaraq xalis movqe 4 272 290,65 AZN likvid hesab olunur.

16 Ədalətli dəyər haqqında açıqlamalar

Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi neticələri aşağıda göstərildiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələrinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci səviyyəyə oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarlarda kotirovka olunan qiymətlərlə qiymətləndirmələr (təshih edilməmiş) (ii) 2-ci səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni, qiymətlərdən yaranan) müşahidə edilə bilən ilkin əhəmiyyətli məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları vasitəsilə əldə edilən qiymətləndirmələr və (iii) 3-cü səviyyəyə müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan qiymətləndirmələr (müşahidə edilməyən ilkin məlumatlar) daxildir. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlə qiymətləndirmə iyerarxiyalarına bölmək üçün rəhbərlik peşəkar mülahizələr irəli sürür. Ədalətli dəyərlə qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli dərəcədə düzəlişlər tələb edən müşahidə edilə bilən məlumatlardan istifadə edildikdə, bu qiymətləndirmə 3-cü Səviyyəyə aid edilir. İstifadə edilən məlumatların əhəmiyyətliyi bütövlükdə ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi ilə ölçülür.

Ədalətli dəyərlə qiymətləndirilməyən, lakin ədalətli dəyəri açıqlanan aktiv və öhdəliklər

31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə aktiv və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərinə bərabərdir. Öhdəliklərinin ədalətli dəyəri müqavilə üzrə gələcək pul axınlarını üzrə Mərkəzə məlum olan faktiki dəyərlə hesablanır.

17 Maliyyə alətlərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları üzrə təqdim edilməsi

BMHS 9 "Maliyyə alətləri" standartına uyğun olaraq, maliyyə aktivləri aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirilir: (a) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri; (b) FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətləri; (c) FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən pay alətləri və (d) amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri. FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə aktivləri iki alt-kateqoriyaya bölündür: (i) FVTPL kateqoriyasında məcburi qaydada qiymətləndirilən aktivlər və (ii) ilkin tanınma zamanı həmin kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Mərkəzin maliyyə aktivləri və öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərdə uçota alınmışdır.

18 Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

Hazırkı maliyyə hesabatlarının təsdiqləndiyi tarixə, hesabat tarixində sonrakı dövr ərzində Mərkəzin rəhbərliyi hər hanızi bir riskin Mərkəzin maliyyə hesabatlarına mənfi təsirini gözləmir.

2023-ci ilin birinci rübündə Mərkəz xidmətlərdə 1 123 095,38 AZN məbləğində gəlir əldə etmişdir.

İdarə heyətinin sədri
mühasib

Mühasibat uçotu sektorunun müdürü-baş

